

times, exposed to the influence of totalitarianism. It makes it possible to enter the soul of an Eastern European intellectual, faced with the nightmarish experience of the disaster brought about by “the failure of the Enlightenment project”, that is World War II, resulting in the death of the body and perverse, tantalizing and detrimental in the spiritual sense influence of communism.

Marek Wierzbicki

MARIAN CABALSKI, *Przemoc stosowana przez kobiety. Studium kryminologiczne*, Kraków: Oficyna Wydawnicza „Impuls” 2014, ss. 579.

Jednym z najpoważniejszych zagrożeń dla praw lub dóbr osobistych człowieka, z jakimi spotykamy się nierzadko w domach, w szkole, miejscu pracy czy na ulicy, jest zjawisko przemocy. Przemoc w jakimś sensie wpisała się w rzeczywistość codziennego życia. Czujemy się niejednokrotnie bezradni wobec docierających do nas za pośrednictwem mediów informacji o kolejnych aktach agresji i przemocy, w których konkretne osoby są narażone na niebezpieczeństwo utraty życia i zdrowia, naruszana jest ich godność, nietykalność cielesna, wolność, w tym seksualna; powodowane są szkody na ich zdrowiu fizycznym lub psychicznym, a także wywoływane są cierpienia i krzywdy moralne.

Literatura, m.in. psychologiczna, socjologiczna, pedagogiczna, prawna czy kryminologiczna, poświęca problematyce przemocy coraz więcej miejsca i ukazuje dużą złożoność tego zjawiska, co również utrudnia w miarę precyzyjne i ogólne zdefiniowanie przemocy.

Definicja WHO, przyjęta w roku 1996 i aktualnie obowiązująca, określa przemoc jako „celowe użycie siły fizycznej lub władzy, sformułowane jako groźba lub rzeczywistość użyte, skierowane przeciwko samemu sobie, innej osobie, grupie lub społeczności, które albo prowadzi do, albo z którym wiąże się wysokie prawdopodobieństwo spowodowania (<https://pl.wikipedia.org/wiki/Przemoc> [dostęp: 27.07.2015]). Możemy mówić o przemocy fizycznej, psychicznej, seksualnej, ekonomicznej.

W skomplikowaną, aczkolwiek aktualną problematykę przemocy, wpisuje się obszerna (579 stron), a jednocześnie nowatorska monografia naukowa autorstwa wybitnego znawcy zagadnień z zakresu kryminologii, prawnika, autora licznych reportaży, felietonów i esejów – Mariana Cabalskiego. Jak wskazuje tytuł, na kartach recenzowanej książki znajdziemy fachowe omówienie i analizę różnorodnych badań nad przemocą stosowaną przez kobiety w rodzinie (w związkach małżeńskich i partnerskich) zarówno w Polsce, jak i na świecie, które ukazują jakość i skalę tego problemu, o którym na razie nie mówi się zbyt często.

Marian Cabalski, uważnie obserwując życie codzienne, podjął śmiałą próbę przeciwstawienia się społecznemu przekonaniu, zgodnie z którym to mężczyzna jest sprawcą, a kobieta ofiarą agresji. Szczególnie interesujące są badania własne Autora, pokazujące, że przemoc w rodzinie może pochodzić od kobiety. Omawiana praca jest znaczącym krokiem w kierunku zrozumienia relacji damsko-męskich, współczesnych wzorców funkcjonowania w rolach płciowych, a przede wszystkim skomplikowanych mechanizmów przemocy występującej w związkach małżeńskich i partnerskich (por. s. 14-15).

Interesująca nas książka składa się ze: spisu treści, słowa wstępnego autorstwa dr Katarzyny Korpolewskiej, z czterech części i czternastu rozdziałów, bibliografii oraz aneksu.

W części I *Przemoc stosowana przez kobiety jako zjawisko społeczne*, składającej się z sześciu rozdziałów, Autor wprowadza czytelnika w tematykę, kreśli tło przyczynowe, istotę i rozmiary zjawiska przemocy stosowanej przez kobiety, eksponuje problem badawczy, wskazuje na przesłanki wyboru takiego właśnie tematu pracy, omawia proces zacierania się społecznych różnic między płciami, stereotyp mężczyzny jako sprawcy przemocy, domeny występowania przemocy stosowanej przez kobiety, przestępczość agresywną kobiet, przemoc ze strony kobiet w konfliktowych interakcjach wewnątrz zespołów pracowniczych, przemoc kobiet w bliskich związkach z mężczyznami oraz przedstawia cele i strukturę swojej monografii.

W dalszych rozdziałach prezentuje pojęcie i definicje zjawiska przemocy, etiologię tego zjawiska i jego rodzaje, fenomen kobiet – sprawczyń przestępstw i aktów przemocy w świetle teorii naukowych, wyniki badań nad przemocą kobiet na świecie i w Polsce.

Część II *Symptomatologia przemocy stosowanej przez kobiety* ukazuje przejawy przemocy stosowanej przez kobiety, a także jej skutki. Autor rzuca wiele światła na rodzinę jako środowisko występowania przemocy i definiuje przemoc w rodzinie, przedstawia oznaki przemocy stosowanej przez kobiety wobec członków rodzin, m.in. omawia syndrom maltretowanego męża, profil osobowości kobiety maltretującej męża (partnera), maltretowanego męża (partnera) i jego rolę w genezie przestępstwa kobiet, a także motywy i pobudki przemocy stosowanej przez kobiety w rodzinie. Porusza także zagadnienie działalności ruchu obrońców praw ojców i dzieci oraz utrudniania ojcom kontaktów z dziećmi.

Część III jest zatytułowana *Przemoc stosowana przez kobiety w małżeństwie (związku partnerskim) na podstawie badań własnych*. Cabalski opisuje metodologię badań własnych (cele, zakres badań i hipotezy badawcze), omawia koncepcję i organizację przedsięwzięć badawczych, charakteryzuje kwestionariusz ankiety skierowanej do pełnoletnich mężczyzn, na temat ich doświadczeń związanych z aktami przemocy przez ich partnerki w małżeństwach, jak i w związkach pozamałżeńskich, ukazuje kryteria doboru respondentów do badań empirycznych i sposób przeprowadzenia wywiadu (metoda wywiadu bezpośredniego) oraz charakteryzuje próbę badawczą pod względem wieku, wykształcenia, miejsca zamieszkania (województwa: łódzkie, mazowieckie, lubelskie), stanu cywilnego, zawodu, sytuacji materialnej.

Część IV zawiera wnioski z badań empirycznych w zakresie dotyczącym przemocy jako zjawiska społecznego, w zakresie symptomatologii przemocy, w zakresie badań własnych. Na podstawie uzyskanych odpowiedzi respondentów Autor formułuje konkretne ustalenia dotyczące zjawiska przemocy stosowanej przez kobiety

w małżeństwie czy w związku partnerskim. Pozyskane dane Cabalski konfrontuje również z wynikami innych badań, stwierdzając, że zjawisko ze strony kobiet odznacza się tendencją wzrostową.

Przemoc stosowana przez kobiety to interesująca, ale również pasjonująca lektura, z której wyłania się niekompatybilny z funkcjonującymi stereotypami obraz kobiety – sprawczyni, znęcającej się nad partnerem zarówno w związku małżeńskim, jak i pozamałżeńskim (partnerskim). Autor przekonująco uzasadnił, że w dzisiejszej rzeczywistości zarówno mężczyźni, jak i kobiety przyjmują postawy agresorów i broniących się przed przemocą. Drobiazgowa analiza badań empirycznych i czerpanych z literatury, przeprowadzona przez Autora, poprzedzona wielowątkowym wstępem teoretycznym, pozwalającym czytelnikowi na szersze spojrzenie na kwestię przemocy, czyni recenzowaną publikację ciekawą i wyróżniającą się.

Stanisław Pikulski w swojej recenzji pisze: „Autor podjął udaną próbę przedstawienia trudnych problemów dotyczących przemocy stosowanej w rodzinie (w związkach małżeńskich i partnerskich), co stwarza zarówno czytelną perspektywę wzbogacenia aparatury pojęciowej pod tym względem, jak i prowadzenia dalszych, pogłębionych badań tej problematyki. Niewątpliwie studium stanowi samodzielny dorobek w dziedzinie kryminologii. Można uznać, że ma charakter pionierski” (okładka książki).

Monografia Cabalskiego jest publikacją ważną na polskim rynku wydawniczym nie tylko dlatego, że zjawisko przemocy zarówno mężczyzn wobec kobiet, jak i kobiet wobec mężczyzn spowszedniało, stając się obrazem współczesnego życia, ale także z tego względu, że wymknęło się spod naszej społecznej oceny i kontroli. Trzeba stwierdzić, że przemoc i agresja spowszedniała nam, przyzwyczailiśmy się do niej. A jeśli chodzi o agresję kobiet w stosunku do mężczyzn, to sytuacja jest krańcowo irracjonalna, gdyż tak naprawdę niewielu na nią nie reaguje (por. G.L. KAMIŃSKI, *Recenzja*, „*Przemoc stosowana przez kobiety. Studium kryminologiczne*”, Marian Cabalski, Oficyna Wydawnicza „Impuls”, <http://www.ksiazka.net.pl/i> [dostęp: 28.07.2015]).

Książka Cabalskiego jest istotna zarówno, jeśli chodzi o praktykę, gdyż umożliwia zapoznanie się i zrozumienie problematyki przemocy stosowanej w rodzinie oraz stawienie jej czoła, jak i o teorię – dostarcza bowiem narzędzi oraz systemu pojęciowego do dalszej penetracji podjętej na jej kartach problematyki badawczej.

Można zapytać, do kogo adresowana jest książka *Przemoc stosowana przez kobiety*? Odpowiedź jest stosunkowo prosta – przede wszystkim jej odbiorcami powinni być studenci i uczeni uprawiający nauki społeczne, zajmujący się badaniem relacji w rodzinie, społecznych ról płci oraz wzajemnych odniesień kobiet i mężczyzn. Jako obowiązkową lekturę można ją polecić przedstawicielom różnych zawodów zajmujących się prawnymi, psychosocjologicznymi i kryminologicznymi aspektami życia w związkach małżeńskich i partnerskich oraz w rodzinach.

Duży pożytek może przynieść osobom poszukującym pomocy lub wyjścia z trudnej sytuacji, bez wątpienia członkom ruchów obrońców praw ojców i dzieci.

Barbara Adamczyk
Akademia Ignatianum Kraków